

Hanna Pondel

Akademia Ekonomiczna w Poznaniu

FUNDUSZE UNII EUROPEJSKIEJ JAKO ŹRÓDŁO WSPARCIA PODMIOTÓW SEKTORA MIĘSNEGO W POLSCE

1. Wstęp

Polska gospodarka poddawana coraz silniej jest procesom globalnej konkurencji i współpracy, a krajowy sektor mięsny – sprawdzianowi konkurencyjności na wspólnym rynku europejskim. Konkurencja zagranicznych podmiotów i przejmowanie krajowego rynku przez obcych inwestorów stwarzają nową sytuację w tym sektorze.

Przystąpienie do Unii Europejskiej otworzyło Polsce rynek ok. 420 mln konsumentów, mających znacznie większą siłę nabywczą niż Polacy. To, jaką pozycję zdobędą polskie produkty na rynkach unijnych, zależy przede wszystkim od akceptacji polskich wyrobów przez konsumentów innych państw członkowskich. Warunkiem koniecznym tego jest osiągnięcie przez polskich producentów unijnych standardów sanitarnych, weterynaryjnych czy ochrony środowiska (szczególnie istotnych w branży mięsnej). Kolejnym warunkiem wzrostu konkurencyjności sektora jest dostosowanie oferty – z punktu widzenia jej asortymentu i jakości – do potrzeb rynku. Jakość produktów stanowi bowiem jedną z najważniejszych barier ich wejścia na rynek lub utrzymania się na nim. Należy pamiętać, iż na pozycję rynkową podmiotów polskiego sektora mięsnego wpływa jakość zarówno surowców, jak i wyrobów finalnych. Poprawa jakości produktów wymaga z kolei postępu technologicznego i biologicznego. Coraz bardziej powszechne jest przeświadczenie, iż rośnie znaczenie innowacji i transferu technologii jako czynnika wzrostu konkurencyjności – czynnika bardzo kosztownego.

Celem opracowania jest prezentacja tych źródeł wsparcia finansowego podmiotów sektora mięsnego, które w największym stopniu mogą wpłynąć na ich pozycję rynkową.

2. Fundusze przedakcesyjne

W latach 2004-2006 nadal będą wydatkowane środki z programów przedakcesyjnych, służące poprawie pozycji rynkowej podmiotów branży rolno-spożywczej. Z punktu widzenia rolników i przedsiębiorców sektora przetwórczego, szczególne znaczenie ma obecnie program SAPARD. Ideą tego programu jest wsparcie realizacji polskiej strategii rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa. Spośród 6 działań możliwych do wykonania w ramach tego programu, największe znaczenie dla podmiotów sektora mięsnego mają:

Działanie 1. Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych, w ramach którego przewidziano dwa schematy pomocy:

- 1.1. wspieranie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego (sektory mleczarski, mięsny i rybny),
- 1.2. wspieranie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu owoców i warzyw.

Wysokość pomocy udzielanej jednemu przedsiębiorcy w okresie realizacji programu w ramach schematu 1.1. i 1.2. wynosi 10 mln zł i może być ona powiększona na inwestycje wykonane na rzecz grup producentów rolnych (w ramach schematu 1.1. – o 1,1 mln zł, schematu 1.2. – o 2,2 mln zł). Grupę beneficjentów w 2003 r. poszerzono o przedsiębiorców zajmujących się usługowym przechowywaniem towarów pochodzących m.in. z przetwórstwa mleka, mięsa i ryb.

Działanie 2. Inwestycje w gospodarstwach rolnych. Przewidziano tu następujące schematy pomocy:

- 2.1. restrukturyzację produkcji mleka,
- 2.2. modernizację gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych,
- 2.3. zwiększenie różnorodności produkcji gospodarstw rolnych.

Wysokość pomocy udzielanej producentom rolnym jest zróżnicowana w zależności od przeznaczenia środków, np. na modernizację gospodarstw specjalizujących się w produkcji bydła mięsnego maksymalna pomoc wynosi 50 tys. zł (70 tys. zł, gdy dotyczy warunków składowania obornika czy gnojowicy), w produkcji owczarskiej i drobiu mięsnego – również 50 tys. zł, w produkcji trzody chlewnej – 150 tys. zł. W 2003 r. podwyższono wiek wnioskodawców ubiegających się o pomoc z 50 do 55 lat.

Spośród 1778 wniosków złożonych do 31 marca 2004 r. w ramach działania 1 52,2% przypadło na sektor mięsny, w którym zainteresowanie pomocą finansową z programu SAPARD było największe. Dominujące pod względem liczby złożonych wniosków było woj. wielkopolskie, w którym 18,5% ogółu wniosków stanowiły wnioski złożone przez podmioty branży mięsnej. W kraju podpisano umowy z 789 podmiotami, wśród których aż połowę stanowiły przedsiębiorstwa przetwórstwa mięsnego.

Spośród 15 573 wniosków złożonych do 30 marca 2004 r. w ramach działania 2 tylko 6,7% przypadło na modernizację gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych, większość – na różnicowanie produkcji gospodarstw rolnych. Wśród gospodarstw zajmujących się produkcją żywca zaintereso-

wanych wsparciem w ramach programu SAPARD, przeważały gospodarstwa zajmujące się produkcją trzody chlewnej i drobiu. Spośród wniosków złożonych w całym kraju było 89,3% wniosków na modernizację produkcji zwierzęcej. 97,3% złożonych wniosków dotyczyło woj. wielkopolskiego. Ostatecznie w ramach działania 2 podpisano umowy z 5459 podmiotami, w tym tylko z 370 gospodarstwami specjalizującymi się w produkcji zwierząt rzeźnych (www.arimr.gov.pl).

3. Fundusze strukturalne

Wiadomo, iż w okresie realizacyjnym Narodowego planu rozwoju (NPR), oprócz wydatkowania środków pochodzących z programów przedakcesyjnych, będzie trwało wspieranie polskiej gospodarki z zasobów funduszy strukturalnych. Na realizację podstaw wsparcia wspólnoty (programów operacyjnych) wykorzystane zostanie 7320,7 mln euro, z czego na (*Narodowy... 2003*):

- SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich – 14,4% całości środków, tj. 1055 mln euro,
- SPO Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw – 17,3% całości środków, tj. 1270,4 mln euro,
- Zintegrowany program operacyjny rozwoju regionalnego – 39,2% całości środków, tj. 2869,5 mln euro.

W ramach SPO RiMSŻiROW podmioty sektora mięsnego mogą otrzymać wsparcie unijne m.in. na takie działania, jak:

- Inwestycje w gospodarstwach rolnych (np. poprawiające bezpieczeństwo żywności, jej jakość, ukierunkowujące produkcję rynkowo) – 325,0 mln euro,
- Przetwórstwo i marketing artykułów rolnych (wsparcie dostosowawczych działań w przemyśle rolno-spożywczym, skierowanych przede wszystkim na osiągnięcie standardów higienicznych, bezpieczeństwa żywności, ochrony środowiska – dostosowania technologiczne, organizacyjne) – 322,0 mln euro.

Dodatkowo wsparciem objęte zostanie także doradztwo rolnicze, prowadzone np. w celu uzyskania standardów jakościowych, przygotowywanie materiałów informacyjnych – 40,0 mln euro (*Sektorowy program operacyjny – restrukturyzacja... 2003*).

Niemalą kwotę na działania m.in. w sektorze mięsnym przewiduje także Plan rozwoju obszarów wiejskich (PROW). Budżet wsparcia przez UE działania 6 (dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów UE) wynosi 194,7 mln euro, działania 7 (wspieranie grup producentów rolnych) – 20,2 mln euro (już w pierwszym roku odpowiednio 57,6 i 5 mln euro). Wsparcie dla grupy nie może jednak w żadnym przypadku przekroczyć: w pierwszym i drugim roku – kwoty 100 000 euro, w trzecim roku – 80 000 euro, w czwartym roku – 60 000 euro i w piątym roku – 50 000 euro (*Plan rozwoju obszarów... 2004*).

Przedsiębiorstwa sfery przetwórstwa mięsnego mogą ponadto korzystać z puli wsparcia przeznaczonej na SPO Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw. Na realizację tego programu ze środków unijnych część środków przeznaczona zostanie m.in. na (*Sektorowy program operacyjny – wzrost... 2004*):

- działanie 2.1. wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo (23,17 mln euro),
- działanie 2.2. wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw (253,47 mln euro),
- działanie 2.3. wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje (251,33 mln euro),
- działanie 2.4. wsparcie dla inwestycji w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska (155,37 mln euro).

Środki unijne przeznaczone na wspieranie przekształceń strukturalnych w gospodarce oraz na działalności różnych podmiotów, w tym sektora mięsnego, przewidziane są także w programach regionalnych, np. wkład wspólnotowy w promocję przedsiębiorczości uwzględniony jest w Zintegrowanym programie operacyjnym rozwoju regionalnego (ZPORR) i wynosi 45,64 mln euro (*Zintegrowany program...* 2003).

4. Podsumowanie

Wprawdzie za wcześnie jeszcze na ocenę wykorzystania środków unijnych, które w dużej mierze zależy i zależeć będzie od polskich beneficjentów, można jednak stwierdzić, iż przetwórcy i rolnicy mogą korzystać z wielu środków unijnych i niebagatelnej kwoty postawionej do ich dyspozycji. W świetle trudności finansowych gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw kwoty te umożliwią przyspieszenie działań dostosowujących i zwiększających konkurencyjność polskich podmiotów sektora mięsnego. Efektywne wykorzystanie środków wymaga jednak sprawnego programowania, finansowania i monitorowania. Nie bez podstaw podkreśla się, że dotychczas widoczny był deficyt w każdej z tych trzech sfer. Nie można więc tylko obarczać beneficjentów odpowiedzialnością za ewentualne kłopoty z zagospodarowaniem oferowanej pomocy UE. Podłoże tych trudności jest bardziej skomplikowane, a wielopłaszczyznowa analiza barier absorpcji mogłaby być przedmiotem osobnego opracowania.

W okresie przedakcesyjnym można było jedynie zapoczątkować proces kosztownych i wymagających czasu zmian strukturalnych. Podstawowa modernizacja gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw przetwórczych oraz najważniejsze przemiany agrarne muszą dokonać się już teraz, po wstąpieniu Polski do Unii, przy wielkim zaangażowaniu jej środków. W UE przemiany te trwają już prawie 40 lat i stale postępują (*Wspólna polityka...* 2002). Należy jednak pamiętać, iż udzielanie pomocy finansowej producentom żywca i przetwórcom mięsnym, z budżetu UE czy budżetu państwa jest ograniczone coraz większymi wymaganiami, które musi spełnić beneficjent, aby otrzymać to wsparcie. Wymagania te dotyczą standardów ekologicznych, jakościowych, dobrostanu zwierząt i innych (*Dostosowanie...* 2003). Jednym z warunków efektywnego wdrożenia i funkcjonowania wspólnej polityki rolnej w Polsce będzie także właściwe wyrażanie interesów różnych grup producentów rolnych i przetwórców.

Literatura

- Dostosowanie polskiego rynku rolnego do wymogów Unii Europejskiej*, red. A. Kowalski, SGH, IERiGŻ, ARR, Warszawa 2003.
- Narodowy plan rozwoju 2004-2006*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 14 stycznia 2003 r., Warszawa, styczeń 2003.
- Plan rozwoju obszarów wiejskich na lata 2004-2006*, MRiRW, Warszawa, lipiec 2004.
- Sektorowy program operacyjny – restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, uzupełnienie programu*, MRiRW, Warszawa, kwiecień 2003.
- Sektorowy program operacyjny – wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, uzupełnienie programu*, MGiP, Warszawa, sierpień 2004.
- Wspólna polityka rolna Unii Europejskiej, a polskie rolnictwo. Rozważania o korzyściach i kosztach*, UKIE, Warszawa 2002.
- www.arimr.gov.pl.
- Zintegrowany program operacyjny rozwoju regionalnego 2004-2006, uzupełnienie programu*, MGPIPS, Warszawa 2003.

THE EUROPEAN UNION FUNDS AS A SOURCE OF THE POLISH MEAT SECTOR ENTITIES SUPPORT

Summary

Selected the European Union funding sources of activity of the meat sector entities are presented in this article. The financial assistance is indispensable to many entities for enlargement of their market competitiveness. The European Union finance enables farmers and food processing companies to achieve adequate sanitary, veterinary and environmental standards, adapt the offer to market needs (with reference to the assortment and the quality) and initiate the technological and biological progress. Polish farmers and food processing companies can use the European Union's finance on the wide range without spending little money on their instruction.